

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ चतुर्थः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः ॥

देवा मनुष्याः पितरस्तेऽन्यत आसन्नसुरा रक्षांसि
पिशाचास्तेऽन्यतस्तेषां देवानामुत यदल्पं लोहितमकुर्वन्तद्रक्षांसि
रात्रीभिरसुभ्रन्तान्सुब्धान्मृतानभि व्यौच्छुते देवा अविदुर्यो वै
नोऽयं म्रियते रक्षांसि वा इमं घ्नन्तीति ते रक्षांस्युपामन्त्रयन्त
तान्यब्रुवन्वरं वृणामहे य- (१)

दसुराञ्जयाम तन्नः सहासदिति ततो वै देवा असुरानजयन्ते-
ऽसुराञ्जित्वा रक्षांस्युपानुदन्त तानि रक्षांस्यनृतमकर्तेति समन्तं
देवान्पर्यविशन्ते देवा अग्रावनाथन्त तैऽग्नये प्रवन्ते पुरोडाशमष्टा-
कपालं निर्वपन्नग्नये विबाधवन्तेऽग्नये प्रतीकवन्ते यदग्नये प्रवन्ते
निर्वपन् यान्येव पुरस्ताद्रक्षांस्युस्या- (२)

सन्तानि तेन प्राणुदन्त यदग्नये विबाधवन्ते यान्येवाभितो
रक्षांस्युस्यासन्तानि तेन व्यबाधन्त यदग्नये प्रतीकवन्ते यान्येव
पश्चाद्रक्षांस्युस्यासन्तानि तेनापानुदन्त ततो देवा अभवन्परासुरा
यो भ्रातृव्यवान्स्यात्स स्पर्धमान एतयेष्ट्या यजेताग्नये प्रवन्ते
पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदग्नये विबाधवन्ते- (३)

ऽग्नये॑ प्रती॒कव॑ते॒ यद॒ग्नये॑ प्रव॑ते॒ निर्व॑प॒ति य ए॒वास्मा॑-
च्छे॒यान्भ्रातृ॑व्य॒स्तं तेन॑ प्र णु॑दते॒ यद॒ग्नये॑ वि॒बा॒धव॑ते॒ य ए॒वैनैन॑
स॒दृङ्गं॑ तेन॑ वि बा॑धते॒ यद॒ग्नये॑ प्रती॒कव॑ते॒ य ए॒वास्मा॑त्पापी॒यान्तं॑
तेनाप॑ नुदते॒ प्र श्रेया॑ःसं॒ भ्रातृ॑व्यं नुदते॒ऽति स॒दृशं॑ क्रा॒मति॑ नैनं॒
पापी॑यानाप्रोति॒ य ए॒वं वि॒द्वाने॒तये॑ष्ट्या॒ यज॑ते॥ (४)

वृणा॒महे॒ यत्पु॑रस्ता॒द्रक्षा॑सि॒ वपे॑द॒ग्नये॑ वि॒बा॒धव॑त ए॒वं च॒त्वारि॑ च॥ [१]

दे॒वा॒सुराः॑ संय॑न्ता आस॒न्ते दे॒वा अ॑ब्रुवन् यो नो॑
वी॒र्या॑वत्तम॒स्तमनु॑ स॒मार॑भामहा इति॒ त इन्द्र॑मब्रुवन्त्वं वै
नो॑ वी॒र्या॑वत्तमो॒ऽसि त्वामनु॑ स॒मार॑भामहा इति॒ सोऽब्र॑वीत्तिस्रो मं
इ॒मास्त॑नुवो॑ वी॒र्या॑वती॒स्ताः प्री॑णी॒ताथासु॑रान॒भि भ॑विष्य॒थेति॑ ता वै
ब्रू॒हीत्य॑ब्रुवन्नि॒यम॑हो॒मुगि॑यं वि॒मृधे॑यमिन्द्रि॒याव॑ती- (५)

त्य॑ब्रवीत्त इन्द्रा॒याः हो॑मुचै॒ पुरो॑डाशमेका॑दशकपालं
नि॒रव॑प॒न्निन्द्रा॑य वैमृ॒धायेन्द्रा॑येन्द्रि॒याव॑ते॒ यदिन्द्रा॑याः हो॒मुचै॑
नि॒रव॑प॒न्नह॑स ए॒व तेना॑मुच्यन्त॒ यदिन्द्रा॑य वैमृ॒धाय॑ मृ॒ध ए॒व
तेनापा॑घ्नत॒ यदिन्द्रा॑येन्द्रि॒याव॑त इन्द्रि॒यमे॒व तेना॑ऽऽत्मन्न॑दधत॒
त्रय॑स्त्रि॒ंशत्क॑पालं पुरो॑डाशं नि॒रव॑प॒न्नय॑स्त्रि॒ंशद्वै॑ दे॒वता॑स्ता इन्द्रं
आ॒त्मन्न॑नु॒ स॒मार॑म्भयत॒ भूत्यै॑ (६)

तां वाव॑ दे॒वा विजि॑तिमुत्त॒माम॑सुरै॒र्व्यज॑यन्त॒ यो
भ्रातृ॑व्यवा॒न्त्स्यात्स॑ स्पर्ध॑मान ए॒तये॑ष्ट्या॒ यजे॑तेन्द्रा॒याः हो॑मुचै॑

पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेदिन्द्राय वैमृधायेन्द्रायेन्द्रियावते-
 ऽहंसा वा एष गृहीतो यस्माच्छ्रेयान्भ्रातृव्यो यदिन्द्रायाहोमुचे
 निर्वपत्यहंस एव तेन मुच्यते मृधा वा एषोऽभिषण्णो
 यस्मात्समानेष्वन्यः श्रेयानुता - (७)

ऽभ्रातृव्यो यदिन्द्राय वैमृधाय मृध एव तेनाप हते
 यदिन्द्रायेन्द्रियावत इन्द्रियमेव तेनाऽऽत्मन्धत्ते त्रयस्त्रिंशत्कपालं
 पुरोडाशं निर्वपति त्रयस्त्रिंशद्वै देवतास्ता एव यजमान आत्मन्ननु
 समारम्भयते भूत्यै सा वा एषा विजितिर्नामेष्टिर्य एवं विद्वानेतयेष्ट्या
 यजत उत्तमामेव विजितिं भ्रातृव्येण विजयते॥ (८)

इन्द्रियावती भूत्या उत्तैकान्नपञ्चाशच्च॥ [२]

देवासुराः संयत्ता आसन्तेषां गायत्र्योजो बलमिन्द्रियं
 वीर्यं प्रजां पशून्सङ्ग्रह्यादायापक्रम्यातिष्ठत्तेऽमन्यन्त यतरान् वा
 इयमुपावत्स्यति त इदं भविष्यन्तीति तां व्यह्वयन्त विश्वकर्मन्निति
 देवा दाभीत्यसुराः सा नान्यतराश्च नोपार्तत ते देवा
 एतद्यजुरपश्यन्नोजोऽसि सहोऽसि बलमसि (९)

भ्राजोऽसि देवानां धाम नामासि विश्वमसि विश्वायुः सर्वमसि
 सर्वायुरभिभूरिति वाव देवा असुराणामोजो बलमिन्द्रियं वीर्यं
 प्रजां पशून्वृञ्जत यद्रायत्र्यपक्रम्यातिष्ठत्तस्मादेतां गायत्रीतीष्टिमाहुः
 संवत्सरो वै गायत्री संवत्सरो वै तदपक्रम्यातिष्ठद्यदेतया देवा

असुराणामोजो बलमिन्द्रियं वीर्यं (१०)

प्रजां पशूनवृञ्जत तस्मादेताः संवर्ग इतीष्टिमाहुर्यो
भ्रातृव्यवान्स्यात्स स्पर्धमान एतयेष्ट्या यजेताग्रये संवर्गाय
पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्तः श्रुतमासन्नमेतेन यजुषाऽभि
मृशेदोज एव बलमिन्द्रियं वीर्यं प्रजां पशून्भ्रातृव्यस्य वृद्धे
भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति॥ (११)

बलमस्येतया देवा असुराणामोजो बलमिन्द्रियं वीर्यं पञ्चत्वारिंशच्च॥ [३]

प्रजापतिः प्रजा असृजत ता अस्मात्सृष्टाः पराचीरायन्ता
यत्रावसन्ततो गर्मुदुदतिष्ठत्ता बृहस्पतिश्चान्ववैताः सो-
ऽब्रवीद्बृहस्पतिरनया त्वा प्र तिष्ठान्यथ त्वा प्रजा उपावर्त्स्यन्तीति
तं प्रातिष्ठत्ततो वै प्रजापतिं प्रजा उपावर्तन्त यः प्रजाकामः
स्यात्तस्मा एतं प्राजापत्यं गर्मुतं चरुं निर्वपेत्प्रजापति- (१२)

मेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै प्रजां प्र जनयति
प्रजापतिः पशूनसृजत तैऽस्मात्सृष्टाः पराश्च आयन्ते यत्रावसन्ततो
गर्मुदुदतिष्ठत्तान्पूषा चान्ववैताः सोऽब्रवीत्पूषाऽनया मा प्र तिष्ठाय
त्वा पशवं उपावर्त्स्यन्तीति मां प्र तिष्ठेति सोमोऽब्रवीन्मम
वा - (१३)

अकृष्टपच्यमित्युभौ वां प्र तिष्ठानीत्यब्रवीतौ प्रातिष्ठत्ततो

वै प्रजापतिं पशुव उपावर्तन्त यः पशुकामः स्यात्तस्मा एतः
 सोमापौष्णं गर्भुतं चरुं निर्वपेत्सोमापूषणावेव स्वेन भागधेयेनोप
 धावति तावेवास्मै पशून्प्र जनयतः सोमो वै रेतोधाः पूषा
 पशूनां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधाति पूषा पशून्प्र
 जनयति॥ (१४)

वपेत्प्रजापतिं वै दधाति पूषा त्रीणि च॥ [४]

अग्ने गोभिर्न आ गृहीन्द्रो पुष्ट्या जुषस्व नः। इन्द्रो धर्ता गृहेषु
 नः॥ सविता यः सहस्रियः स नो गृहेषु रारणत्। आ पूषा एत्वा
 वसु॥ धाता ददातु नो रयिमीशानो जगत्स्पतिः। स नः पूर्णेन
 वावनत्। त्वष्टा यो वृषभो वृषा स नो गृहेषु रारणत्। सहस्रेणायुतेन
 च॥ येन देवा अमृतं (१५)

दीर्घः श्रवो दिव्यैरयन्त। रायस्पोष त्वमस्मभ्यं गवां कुल्मिं
 जीवस आ युवस्व। अग्निर्गृहपतिः सोमो विश्ववनिः सविता
 सुमेधाः स्वाहा। अग्ने गृहपते यस्ते घृत्यो भागस्तेन सह
 ओज आक्रममाणाय धेहि श्रेष्ठ्यात्पथो मा योषं मूर्धा भूयासः
 स्वाहा॥ (१६)

अमृतमष्टात्रिंशच्च॥ [५]

चित्रया यजेत पशुकाम इयं वै चित्रा यद्वा अस्यां विश्वं

भूतमधिं प्रजायते तेनेयं चित्रा य एवं विद्वांश्चित्रयां पशुकामो
यजते प्र प्रजयां पशुभिर्मिथुनैर्जायते प्रैवाऽऽग्नेयेन वापयति रेतः
सौम्येन दधाति रेत एव हितं त्वष्टा रूपाणि वि करोति सारस्वतौ
भवत एतद्वै दैव्यं मिथुनं दैव्यमेवास्मै (१७)

मिथुनं मध्यतो दधाति पुष्ट्यै प्रजननाय सिनीवाल्यै चरुर्भवति
वाग्वै सिनीवाली पुष्टिः खलु वै वाक्पुष्टिमेव वाचमुपैत्यैन्द्र उत्तमो
भवति तेनैव तन्मिथुनं सप्तैतानि हवींषि भवन्ति सप्त
ग्राम्याः पशवः सप्तारण्याः सप्त छन्दांस्युभयस्यावरुद्धा अथैता
आहुतीर्जुहोत्येते वै देवाः पुष्टिपतयस्त एवास्मिन्पुष्टिं दधति
पुष्यति प्रजयां पशुभिरथो यदेता आहुतीर्जुहोति प्रतिष्ठित्यै॥ (१८)

अस्मै त एव द्वादश च॥ [६]

मारुतमसि मरुतामोजोऽपां धारां भिन्द्ध रमयत
मरुतः श्येनमायिनं मनोजवसं वृषणं सुवृक्तिम्। येन
शर्ध उग्रमवसृष्टमेति तदश्विना परि धत्तं स्वस्ति।
पुरोवातो वर्षाञ्जिन्वरावृथ्स्वाहा वातावद्वर्षन्नुग्ररावृथ्स्वाहा
स्तनयन्वर्षन्भीमरावृथ्स्वाहाऽनशन्यवस्फूर्जन्दिद्युद्वर्षन्त्वेषरा-
वृथ्स्वाहाऽतिरात्रं वर्षन्पूतिरावृथ्- (१९)

स्वाहा बहु हायमवृषादिति श्रुतरावृथ्स्वाहाऽऽतपति

वर्षं॑न्वि॒राडा॑वृ॒थ्स्वाहा॑व॒स्फूर्ज॑न्दि॒द्युद्व॑र्षं॒भूतरा॑वृ॒थ्स्वाहा॑ मान्दा॒
वाशाः॑ शु॒न्यूर॑जि॒राः। ज्योति॑ष्मती॒स्तम॑स्वरी॒रुन्द॑तीः सु॒फेनाः॑।
मित्र॑भृ॒तः क्षत्र॑भृ॒तः सुरा॑ष्ट्रा इ॒ह मा॑ऽवत। वृ॒ष्णो अश्व॑स्य
स॒न्दान॑मसि॒ वृष्ट्यै॑ त्वोप॑ नह्यामि॥ (२०)

पूर्तिरावृद्धिचत्वारिंशच्च॥ [७]

देवा॑ वसव्या॒ अग्ने॑ सोम॒ सूर्य॑। देवाः॑ शर्म॒ण्या मि॒त्रावरु॑णार्यमन्त्र।
देवाः॑ सपी॒तयो॑ऽपा॑ नपा॒दाशु॑हेमन्त्र। उ॒द्रो द॑न्तो॒ऽदधि॑ भि॒न्त दि॒वः
प॒र्जन्या॑दन्तरि॒क्षात्पृ॑थि॒व्यास्ततो॑ नो॒ वृष्ट्या॑ऽवत। दि॒वा चि॒त्तमः॑
कृ॒ण्वन्ति॑ प॒र्जन्ये॑नो॒दवा॑हेन। पृ॒थि॒वीं यद्व्यु॑न्दन्ति। आ॒ यं नरः॑
सु॒दान॑वो द॒दाशु॑षे॒ दिवः॑ को॒शम॑चु॒च्यवुः। वि॒ प॒र्जन्याः॑ सृजन्ति॒
रोद॑सी॒ अनु॑ धन्व॒ना यन्ति॑ (२१)

वृ॒ष्टयः॑। उदी॑रयथा मरु॒तः समु॑द्रतो॒ यूयं॑ वृ॒ष्टिं व॑र्षयथा
पु॒रीषि॑णः। न वो॑ दस्त्रा॒ उप॑ दस्यन्ति॒ धेनवः॑ शु॒भं या॑तामनु॒ रथा॑
अवृ॒त्सत। सृ॒जा वृ॒ष्टिं दि॒व आ॑द्भिः॒ समु॑द्रं पृ॒ण। अ॒ज्जा अ॑सि
प्रथ॑म॒जा बल॑मसि॒ समु॑द्रियम्। उ॒न्न॑म्भय॒ पृथि॑वीं भि॒न्द्हीदं॑ दि॒व्यं
नभः॑। उ॒द्रो दि॒व्यस्य॑ नो दे॒हीशा॑नो॒ वि सृ॑जा॒ दृति॑म्। ये दे॒वा
दि॒विभा॑गा॒ येऽन्तरि॑क्षभागा॒ ये पृ॑थि॒विभा॑गाः। त इ॒मं य॒ज्ञम॑वन्तु॒
त इ॒दं क्षे॒त्रमा॑ वि॒शन्तु॑ त इ॒दं क्षे॒त्रम॑नु॒ वि वि॑शन्तु॥ (२२)

यन्ति देवा विंशतिश्च॥ [८]

मा॒रु॒तम॑सि॒ म॒रु॒ता॒मो॒ज॒ इति॑ कृष्णं वासः कृष्णतूषं परि॑ धत्त
 ए॒तद्वै वृ॒ष्ट्यै रू॒पः स॒रूप॑ ए॒व भू॒त्वा प॒र्जन्यं॑ व॒र्षय॑ति र॒मय॑त मरुतः
 श्ये॒नमा॒यि॒नमि॑ति॒ पश्चा॑द्वा॒तं प्र॑ति॒ मी॒वति॑ पु॒रोवा॑तमे॒व ज॑नयति
 व॒रु॒षस्या॑व॒रु॒द्धौ वा॑तना॒मानि॑ जुहोति वा॒युर्वै वृ॒ष्ट्या ई॒शे वा॒युमे॑व
 स्वे॒न भा॑ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प॒र्जन्यं॑ व॒र्षय॑त्य॒ष्टौ (२३)

जु॒होति॑ च॒त॒स्रो वै दि॒शश्च॑त॒स्रोऽवा॑न्तरदि॒शा दि॒ग्भ्य ए॒व
 वृ॒ष्टिः स॒म्प्र च्या॑वयति कृष्णाजि॒ने सं यौ॑ति ह॒विरे॒वाक॑रन्तर्वे॒दि
 सं यौ॒त्यव॑रु॒द्धौ यती॑नाम॒द्यमा॑नाना॒ः शी॒र्षाणि॑ प॒राप॑त॒न्ते ख॒र्जूरा॑
 अ॒भ॒वन्ते॑षा॒ः रसं॑ ऊ॒र्ध्वोऽप॑त॒त्तानि॑ क॒रीरा॑ण्यभ॒वन्त्सौ॒म्यानि॑
 वै क॒रीरा॑णि सौ॒म्या ख॒लु वा आ॑हु॒तिर्दि॒वो वृ॒ष्टिं च्या॑वयति॒
 यत्क॒रीरा॑णि भ॒वन्ति॑ (२४)

सौ॒म्ययै॑वाऽऽहु॒त्या दि॒वो वृ॒ष्टि॒मव॑ रुन्धे मधु॒षा सं यौ॑त्य॒पां
 वा ए॒ष ओ॒षधी॑ना॒ः रसो॑ यन्मध्व॒द्ध्य ए॒वौष॑धी॒भ्यो व॒र्षत्य॑थो
 अ॒द्ध्य ए॒वौष॑धी॒भ्यो वृ॒ष्टिं नि॑ न॒यति॑ मा॒न्दा वा॒शा इति॑ सं
 यौ॑ति॒ नाम॒धेयै॑रे॒वैना॒ अ॒च्छैत्य॑थो यथा॑ ब्रूया॒दसा॑वे॒हीत्ये॒वमे॒वैना॑
 नाम॒धेयै॑रा (२५)

च्या॑वयति॒ वृष्णो॑ अ॒श्वस्य॑ स॒न्दान॑म॒सि वृ॒ष्ट्यै त्वो॑प॒ नह्या॑मीत्या॒ह
 वृ॒षा वा अ॒श्वो वृ॒षा प॒र्जन्यः॑ कृष्ण इ॒व ख॒लु वै भू॒त्वा व॑र्षति

रूपेणैवैनं समर्धयति वर्षस्यावरुद्धौ ॥ (२६)

अष्टौ भवन्ति नामधेयैरेकात्रिंशच्च ॥ [९]

देवा वसव्या देवाः शर्मण्या देवाः सपीतय इत्या बध्नाति
देवताभिरेवान्वहं वृष्टिमिच्छति यदि वर्षेत्तावत्येव होतव्यं यदि न
वर्षेच्छ्वो भूते हविर्निर्वपेदहोरात्रे वै मित्रावरुणावहोरात्राभ्यां खलु
वै पर्जन्यो वर्षति नक्तं वा हि दिवा वा वर्षति मित्रावरुणावेव
स्वेन भागधेयेनोप धावति तावेवास्मा - (२७)

अहोरात्राभ्यां पर्जन्यं वर्षयतोऽग्नये धामच्छदे पुरोडाशमष्टा-
कपालं निर्वपेन्मारुतं सप्तकपालं सौर्यमेककपालमग्निर्वा इतो
वृष्टिमुदीरयति मरुतः सृष्टां नयन्ति यदा खलु वा असावादित्यो
न्यङ्गश्मिभिः पर्यावर्ततेऽथ वर्षति धामच्छदिव खलु वै भूत्वा
वर्षत्येता वै देवता वृष्ट्या ईशते ता एव स्वेन भागधेयेनोप धावति
ता - (२८)

एवास्मै पर्जन्यं वर्षयन्त्युतावर्षिष्यन्वर्षत्येव सृजा
वृष्टिं दिव आद्भिः समुद्रं पृणेत्याहेमाश्चैवामूश्चापः समर्धयत्यथो
अभिरेवामूरुच्छैत्यजा असि प्रथमजा बलमसि समुद्रियमित्याह
यथायजुरेवैतदुन्नम्भय पृथिवीमिति वर्षाह्वां जुहोत्येषा वा
ओषधीनां वृष्टिवनिस्तयैव वृष्टिमा च्यावयति ये देवा दिविभागा
इति कृष्णाजिनमव धूनोतीम एवास्मै लोकाः प्रीता अभीष्टा

भवन्ति॥ (२९)

अस्मै धावति ता वा एकविंशतिश्च॥ [१०]

सर्वाणि छन्दाः स्येतस्यामिष्ट्यामनूच्यानीत्याहुस्त्रिष्टुभो वा
एतद्वीर्यं यत्कुकुदुष्णिहा जगत्यै यदुष्णिहकुकुभावन्वाह तेनैव
सर्वाणि छन्दाः स्यव रुन्धे गायत्री वा एषा यदुष्णिहा यानि
चत्वार्यध्यक्षराणि चतुष्पाद एव ते पशवो यथा पुरोडाशे
पुरोडाशोऽध्येवमेव तद्यदृच्यध्यक्षराणि यज्जगत्या (३०)

परिदध्यादन्तं यज्ञं गमयेत्त्रिष्टुभा परि दधातीन्द्रियं वै वीर्यं
त्रिष्टुगिन्द्रिय एव वीर्यं यज्ञं प्रतिष्ठापयति नान्तं गमयत्यग्ने त्री ते
वाजिना त्री षधस्थेति त्रिवत्या परि दधाति सरूपत्वाय सर्वो वा एष
यज्ञो यत्रैधातवीयं कामायकामाय प्र युज्यते सर्वेभ्यो हि कामेभ्यो
यज्ञः प्रयुज्यते त्रैधातवीयेन यजेताभिचरन्त्सर्वो वा - (३१)

एष यज्ञो यत्रैधातवीयः सर्वेणैवैनं यज्ञेनाभि चरति स्तृणुत
एवैनमेतयैव यजेताभिचर्यमाणः सर्वो वा एष यज्ञो यत्रैधातवीयः
सर्वेणैव यज्ञेन यजते नैनमभिचरन्त्स्तृणुत एतयैव यजेत सहस्रेण
यक्ष्यमाणः प्रजातमेवैनद्वदात्येतयैव यजेत सहस्रेणेजानोऽन्तं वा
एष पशूनां गच्छति (३२)

यः सहस्रेण यजते प्रजापतिः खलु वै पशून्सृजत ताः

स्रैधातवीयेनैवासृजत य एवं विद्वाः स्रैधातवीयेन पशुकांमो यजते
 यस्मादेव योनेः प्रजापतिः पशूनसृजत तस्मादेवैनान्थसृजत
 उपैनमुत्तरं सहस्रं नमति देवताभ्यो वा एष आ वृश्च्यते यो यक्ष्य
 इत्युक्त्वा न यजते त्रैधातवीयेन यजेत सर्वो वा एष यज्ञो - (३३)

यत्रैधातवीयः सर्वेणैव यज्ञेन यजते न देवताभ्य आ वृश्च्यते
 द्वादशकपालः पुरोडाशो भवति ते त्रयश्चतुष्कपालास्त्रिः षमृद्धत्वाय
 त्रयः पुरोडाशा भवन्ति त्रय इमे लोका एषां लोकानामाप्त्या
 उत्तरउत्तरो ज्यायान्भवत्येवमिव हीमे लोका यवमयो मध्य एतद्वा
 अन्तरिक्षस्य रूपः समृद्धौ सर्वेषामभिगमयन्नव द्यत्यछम्बद्वारः
 हिरण्यं ददाति तेज एवा- (३४)

व रुन्धे तार्प्यं ददाति पशूनेवाव रुन्धे धेनुं ददात्याशिषं एवाव
 रुन्धे साम्नो वा एष वर्णो यद्धिरण्यं यजुषां तार्प्यमुक्थामदानां
 धेनुरेतानेव सर्वान् वर्णानव रुन्धे॥ (३५)

जगत्याऽभिचरन्सर्वो वै गच्छति यज्ञस्तेज एव त्रिःशब्दः॥ [११]

त्वष्टा हतपुत्रो वीन्द्रः सोममाहरत्तस्मिन्निन्द्र उपहवमैच्छत
 तं नोपाह्वयत पुत्रं मैऽवधीरिति स यज्ञवेशसं कृत्वा
 प्रासहा सोममपिबत्तस्य यदत्यशिष्यत तत्त्वष्टाहवनीयमुप
 प्रावर्तयत्स्वाहेन्द्रशत्रुर्वर्धस्वेति स यावदूर्ध्वः पराविध्यति तावति
 स्वयमेव व्यरमत यदि वा तावत्प्रवृण- (३६)

मासीद्यदि वा तावदध्यग्रेरासीत्स सम्भवन्नग्रीषोमावभि
सम्भवत्स इषुमात्रमिषुमात्रं विष्वङ्गुर्वर्धत स इमाल्लोकानवृणोद्य-
दिमाल्लोकानवृणोत्तद्वृत्रस्य वृत्रत्वं तस्मादिन्द्रोऽबिभेदपि त्वष्टा
तस्मै त्वष्टा वज्रमसिञ्चत्तपो वै स वज्र आसीत्तमुद्यन्तुं नाशक्रोदथ
वै तर्हि विष्णु- (३७)

रन्या देवतासीत्सोऽब्रवीद्विष्णवेहीदमा हरिष्यावो
येनायमिदमिति स विष्णुस्त्रेधात्मानं वि न्यधत्त पृथिव्यां
तृतीयमन्तरिक्षे तृतीयं दिवि तृतीयमभिपर्यावर्ताद्यबिभेद्यत्पृथिव्यां
तृतीयमासीत्तेनेन्द्रो वज्रमुदयच्छद्विष्ण्वनुस्थितः सोऽब्रवीन्मा मे प्र
हारस्ति वा इदं (३८)

मयि वीर्यं तत्ते प्र दास्यामीति तदस्मै प्रायच्छत्तत्प्रत्यंगृह्णादधा
मेति तद्विष्णवेति प्रायच्छत्तद्विष्णुः प्रत्यंगृह्णादस्मास्विन्द्र इन्द्रियं
दधात्विति यदन्तरिक्षे तृतीयमासीत्तेनेन्द्रो वज्रमुदयच्छद्विष्ण्वनुस्थितः
सोऽब्रवीन्मा मे प्र हारस्ति वा इदं (३९)

मयि वीर्यं तत्ते प्र दास्यामीति तदस्मै प्रायच्छत्
तत्प्रत्यंगृह्णाद् द्विर्माधा इति तद्विष्णवेति प्रायच्छत्तद्विष्णुः
प्रत्यंगृह्णादस्मास्विन्द्र इन्द्रियं दधात्विति यद्वि वि तृतीयमासीत्तेनेन्द्रो
वज्रमुदयच्छद्विष्ण्वनुस्थितः सोऽब्रवीन्मा मे प्र हार्येनाह- (४०)

मिदमस्मि तत्ते प्र दास्यामीति त्वी (३) इत्यब्रवीत्सन्धान्तु

सं दधावहै त्वामेव प्र विंशानीति यन्मां प्रविशेः किं मां भुञ्ज्या
इत्यब्रवीत् त्वामेवेन्धीय तव भोगाय त्वां प्र विंशेयमित्यब्रवीत्तं वृत्रः
प्राविशदुदरं वै वृत्रः क्षुत्खलु वै मनुष्यस्य भ्रातृव्यो य - (४१)

एवं वेद हन्ति क्षुधं भ्रातृव्यं तदस्मै प्रायच्छत्तत्प्रत्यंगृह्णात्
त्रिर्माधा इति तद्विष्णवेति प्रायच्छत्तद्विष्णुः प्रत्यंगृह्णादस्मास्विन्द्र
इन्द्रियं दधात्विति यत् त्रिः प्रायच्छत् त्रिः प्रत्यंगृह्णात्तत्
त्रिधातोस्त्रिधातुत्वं यद्विष्णुरन्वतिष्ठत् विष्णवेति प्रायच्छत्तस्मादैन्द्रा-
वैष्णवः हविर्भवति यद्वा इदं किं च तदस्मै तत्प्रायच्छदृचः सामानि
यजूंषि सहस्रं वा अस्मै तत्प्रायच्छत्तस्मात्सहस्रदक्षिणम्॥ (४२)

प्रवृणं विष्णुर्वा इदमिदमहं यो भवत्येकविंशतिश्च॥ [१२]

देवा वै राजन्याञ्जायमानादबिभयुस्तमन्तरेव सन्तं
दाम्नापोम्भन्त्स वा एषोऽपोब्धो जायते यद्राजन्यो यद्वा एषो-
ऽनपोब्धो जायेत वृत्रान्धः श्वरेद्यं कामयेत राजन्यमनपोब्धो जायेत
वृत्रान्धः श्वरेदिति तस्मा एतमैन्द्राबारहस्पत्यं चरुं निर्वपेदेन्द्रो वै
राजन्यो ब्रह्म बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवेनं दाम्नोऽपोम्भनान्मुञ्चति हिरण्मयं
दाम् दक्षिणा साक्षादेवेनं दाम्नोऽपोम्भनान्मुञ्चति॥ (४३)

एनं द्वादश च॥ [१३]

नवोनवो भवति जायमानोऽह्नां केतुरुषसामेत्यग्रे। भागं
देवेभ्यो वि दधात्यायन् चन्द्रमास्तिरति दीर्घमायुः। यमादित्या

अ॒॒शुमा॑प्याय॑यन्ति॒ यम॑क्षित॒मक्षित॑यः॒ पिब॑न्ति। तेन॑ नो
राजा॒ वरु॑णो बृह॒स्पति॑रा प्या॑ययन्तु॒ भुव॑नस्य गो॒पाः। प्राच्या॑
दिशि॒ त्वमिन्द्रा॑सि॒ राजो॒तोदी॑च्यां वृत्रह॒न्वृत्र॑हाऽसि। यत्र॒ यन्ति॑
स्रो॒त्यास्त- (४४)

ज्जितं ते दक्षिणतो वृषभ एधि हव्यः। इन्द्रो जयाति न परां
जयाता अधिराजो राजसु राजयाति। विश्वा हि भूयाः पृतना
अभिष्टीरुपसद्यो नमस्यो यथासत्। अस्येदेव प्र रिरिचे महित्वं
दिवः पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात्। स्वराडिन्द्रो दम् आ विश्वगूर्तः
स्वरिरमत्रो ववक्षे रणाय। अभि त्वा शूर नोनुमोऽदुग्धा इव धेनवः।
ईशान- (४५)

मस्य जगतः सुवर्दशमीशानमिन्द्र तस्थुषः। त्वामिद्धि
हवामहे साता वाजस्य कारवः। त्वां वृत्रेष्विन्द्र सत्पतिं नरस्त्वां
काष्ठास्वर्वतः। यद्वाव इन्द्र ते शत९ शतं भूमौरुत स्युः। न त्वां
वज्रिन्सहस्र९ सूर्या अनु न जातमष्ट रोदसी। पिबा सोममिन्द्र
मन्दतु त्वा यं ते सुषाव हर्यश्वद्रिः। (४६)

सोतुर्बाहुभ्या९ सुयतो नार्वा। रेवतीर्नः सधमाद इन्द्रे सन्तु
तुविवाजाः। क्षुमन्तो याभिर्मदेम। उदग्ने शुचयस्तव वि ज्योतिषोदु
त्यं जातवेदस९ सप्त त्वा हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य। शोचिष्केशं
विचक्षण। चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः। आ-

ऽप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा जगत्तस्तस्थुष- (४७)

श्च। विश्वे देवा ऋतावृधं ऋतुभिर्हवनश्रुतः। जुषन्तां युज्यं
पयः। विश्वे देवाः शृणुतेमं हव मे ये अन्तरिक्षे य उप द्यवि ष्ट। ये
अग्निजिह्वा उत वा यजत्रा असद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वम्॥ (४८)

देवा मनुष्या देवासुरा अब्रुवन्देवासुरास्तेषां ज्ञायत्री प्रजापतिस्ता यत्राग्ने गोभिश्चित्रया मारुतन्देवा
वसव्या अग्ने मारुतमिति देवा वसव्या देवाः शर्मण्यास्त्वष्टा हतपुत्रो देवा वै राजन्यान्नवो नवश्चतुर्दश॥ [१४]

[देवा मनुष्याः प्रजां पशून्देवा वसव्याः परिध्यादिदमस्म्यष्टाचत्वारिंशत्॥४८॥ देवा मनुष्या
मादयध्वम्॥]

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>